

RAAP-NOTITIE 1278

**Plangebied Hoek van de
Weeresteinstraat en de Noorderlaan**

Gemeente Hillegom

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: SAB Amsterdam

Titel: Plangebied Hoek van de Weeresteinstraat en de Noorderlaan, gemeente Hillegom;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus

Auteur: *drs. S. Warning*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\HIWN\N01278-HIWN.doc

Projectcode: HIWN

Projectleider: drs. D.E.A. Schiltmans

Projectmedewerker: drs. J.W. de Kort

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van SAB Amsterdam heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 10 augustus 2005 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouw op de hoek van de Weeresteinstraat en de Noorderlaan in de gemeente Hillegom. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van SAB Amsterdam heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 10 augustus een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen nieuwbouw op de hoek van de Weeresteinstraat en de Noorderlaan in de gemeente Hillegom. Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 400 m²) ligt aan de noordelijke rand van de bebouwde kom van Hillegom, op de hoek van de Weeresteinstraat en de Noorderlaan (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 25C Zuid van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 100.346/480.164. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied bebouwd en voorzien van een betonnen vloer. Voor het gebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum (zie § 2.2)

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het archeologisch vooronderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het vooronderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sibk.nl>). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied maakt landschappelijk gezien deel uit van de kuststrook. In de ondergrond van deze strook komen afzettingen voor die worden gerekend tot de 'Oude Duinen- en Strandzanden' (ODS). Kenmerkend voor de kuststrook zijn de zogenaamde 'strandwallen': de zee voerde zand aan dat parallel aan de kustlijn werd afgezet, zodat zich geleidelijk een strandwal vormde. Zodra de strandwal ruim boven gemiddeld hoogwater uitkwam, viel deze droog en werden onder invloed van de wind lage duinen gevormd: de Oude Duinen.

De oudste strandwallen in West-Nederland liggen circa 8 km ten oosten van de huidige kustlijn en zijn waarschijnlijk vanaf circa 3.800 voor Chr. gevormd. Vanaf dat moment verplaatste de kust zich zeewaarts door de vorming van nieuwe strandwallen. De kustuitbreiding duurde tot omstreeks het begin van de jaartelling en resulteerde in een zes tot tien kilometer brede kuststrook, bestaande uit een reeks strandwallen met daartussen lager gelegen strandvlakten (Berendsen, 1996; Zagwijn, 1986).

Strandwallen met de daarop gevormde Oude Duinen zijn in archeologisch opzicht interessant omdat ze hoger liggen ten opzichte van de directe omgeving en dus droger zijn. Om die reden zijn strandwallen zeer geschikt voor bewoning.

Over het plangebied zijn geen geomorfologische gegevens bekend. Naar verwachting maakt het plangebied deel uit van een vlakte ontstaan door

afgraving of egalisatie van de Oude Duinen en de Strandwal (DLO-Staring Centrum/RDG 1992b). Het plangebied ligt op de flank van de meest oostelijke strandwal waarop onder andere Voorhout, Lisse en Hillegom liggen. Omstreeks 2.600 voor Chr. vormde deze strandwal de toenmalige kustlijn (Van Heeringen, 1992).

Bodem

Er zijn evenmin bodemkundige gegevens van het plangebied beschikbaar. Op basis van bodemkundige gegevens uit de directe omgeving kan aangenomen worden dat de bodem in het plangebied bestaat uit een kalkhoudende enkeerdgrond met grondwatertrap II. In tegenstelling tot de dikke eerdgronden in de pleistocene zandgebieden van Nederland (o.a. in Brabant en Limburg) die zijn ontstaan door ophoging met potstalmest, zijn de enkeerdgronden in het duingebied ontstaan door het zogenaamde drie-steek-delven. Dit was een voor het duingebied normale grondbewerking, waarbij de grond regelmatig drie steken diep (circa 90 cm) werd omgespit (DLO-Staring Centrum, 1992a).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de omgeving van het plangebied zijn meerdere meldingen van archeologische vindplaatsen bekend. Tijdens archeologische onderzoeken op de flank van de strandwal is aardewerk uit de Romeinse tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 45414; Objectcode 25CZ-5), een schelpenpad uit de Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummer 45416; Objectcode 25CZ-6) en archeologische resten die duiden op lintbebouwing uit de 18e eeuw aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 48010; Objectcode 24HZ-30). Direct ten noordoosten van het plangebied zijn 2 inventariserende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Daarbij zijn geen aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen aangetroffen.

Historische geografie

Voor het bepalen van eventueel aanwezige (resten van) historische bebouwing in het plangebied is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op de bestudeerde kaarten staat in het plangebied bebouwing weergegeven vanaf circa 1850; daarvoor maakte het plangebied deel uit van een complex kleine kadastrale percelen, mogelijk gebruikt voor tuinbouw (figuur 2; o.a. kadastrale minuut uit 1818: www.dewoonomgeving.nl; ROBAS Producties, 1989: Blad 364 Hillegom; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990: Blad 28 Zandvoort, Hillegom, Noordwijkerhout; Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid Holland, regio Duinen Bollenstreek, kaart 2a: www.chs.zuid-holland.nl). Op door de opdrachtgever ter beschikking gestelde kaarten staat een huis en een bloembollenschuur aangegeven dat is gebouwd in 1869 en herbouwd in 1913.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2000) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op de CHS Zuid Holland, regio Duin- en Bollenstreek, staat het plangebied aangegeven in een zone met een zeer hoge kans op het aantreffen van archeologische sporen (kaart 1b: www.chs.zuid-holland.nl). Deze verwachtingen hangen samen met het voorkomen van Oude Duinen en Strandwallen waarop archeologische vindplaatsen vanaf het Neolithicum kunnen voorkomen.

Opgemerkt moet worden dat veel strandwallen zijn aangetast door ingrijpende verstoringen in het kader van stedelijke ontwikkelingen vanaf de Middeleeuwen, de bloembollenteelt of de glastuinbouw. Ook in het plangebied is vermoedelijk de strandwal door egalisatie of afgraving aangetast (DLO-Staring Centrum/RGD, 1992b). Hierdoor kunnen eventuele archeologische resten in het plangebied verloren zijn gegaan.

Op grond hiervan en van de landschappelijke situatie moet de archeologische verwachting waarschijnlijk naar beneden toe worden bijgesteld.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen uitgevoerd. Aangezien de ondergrond uit een betonnen vloer bestaat, zijn de boringen vorgeboord met een mechanische boor van 15 cm. Er is geen sprake van een regelmatig grid omdat dit in de praktijk niet mogelijk bleek te zijn. De boringen zijn zo verspreid mogelijk in het gebouw gezet (zie figuur 1).

Er is geboord tot maximaal 4,0 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 12 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere beschreven conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrand leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Boring 2 is vanwege ondoordringbaar puin gestaakt op 0,55 m -Mv. In de overige boringen is tot 1,5 m -Mv zand met recent aardewerk en puin aangetroffen. De top van dit pakket is waarschijnlijk opgebracht. De rest van dit pakket is in het verleden omgespit. Dit is waarschijnlijk in verband te brengen met het zogenaamde drie-steek-delven. In boring 3 is een diepere verstoring zichtbaar. De reden voor de verstoring is onbekend. In de boringen is tussen 1,5 en 2,0 m -Mv de top van een laag lichtgeelgrijs, zwak siltig, matig fijn zand aangetroffen. Deze laag is geïnterpreteerd als Oude Duin- en Strandzanden. In boringen 4 en 5 zijn in deze afzettingen veel dikke humeuze lagen aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn, met uitzondering van een aantal aardewerk-scherven en puinresten van recente datum in het verstoorde pakket, geen archeologische indicatoren van betekenis aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Laat Neolithicum (zie § 2.2) zijn tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied. De hoge archeologische verwachting hangt samen met het feit dat het plangebied in een zone met strandwallen ligt. Op de locatie van de voorgenomen bouwwerkzaamheden lijkt de bodem diep omgespit te zijn in het kader van grondverbetering in verband met de bollenteelt, waarbij eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen totaal verstoord zijn. Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A.**, 1996. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum/RGD**, 1992a. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 24-25 West, Zandvoort Amsterdam*. DLO-Staring Centrum/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- DLO-Staring Centrum/RGD**, 1992b. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 24-25 Zandvoort Amsterdam*. DLO-Staring Centrum/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Heeringen, R.M., van**, 1992. *The Iron Age in the Western Netherlands*. ROB, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2000. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Zuid Holland, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Landsmeer.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas van Nederland, schaal 1:25.000, Zuid-Holland 1849-1859*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.
- Zagwijn, W.H.**, 1986. *Nederland in het Holoceen*. Staatsuitgeverij, 's Gravenhage.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

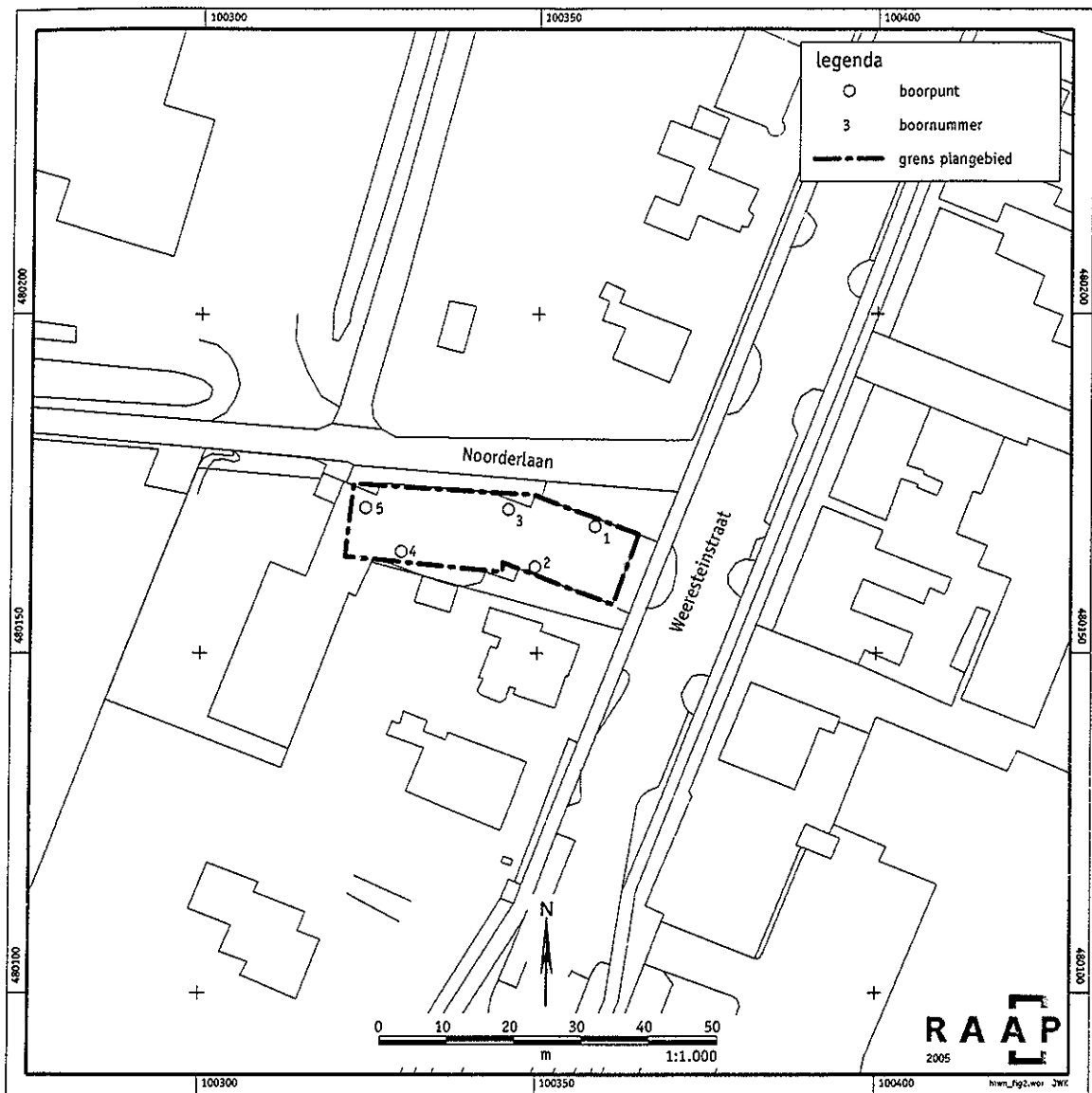
Figuur 2. Uitsnede kadastrale kaart uit 1818 met globale ligging van het Plangebied.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

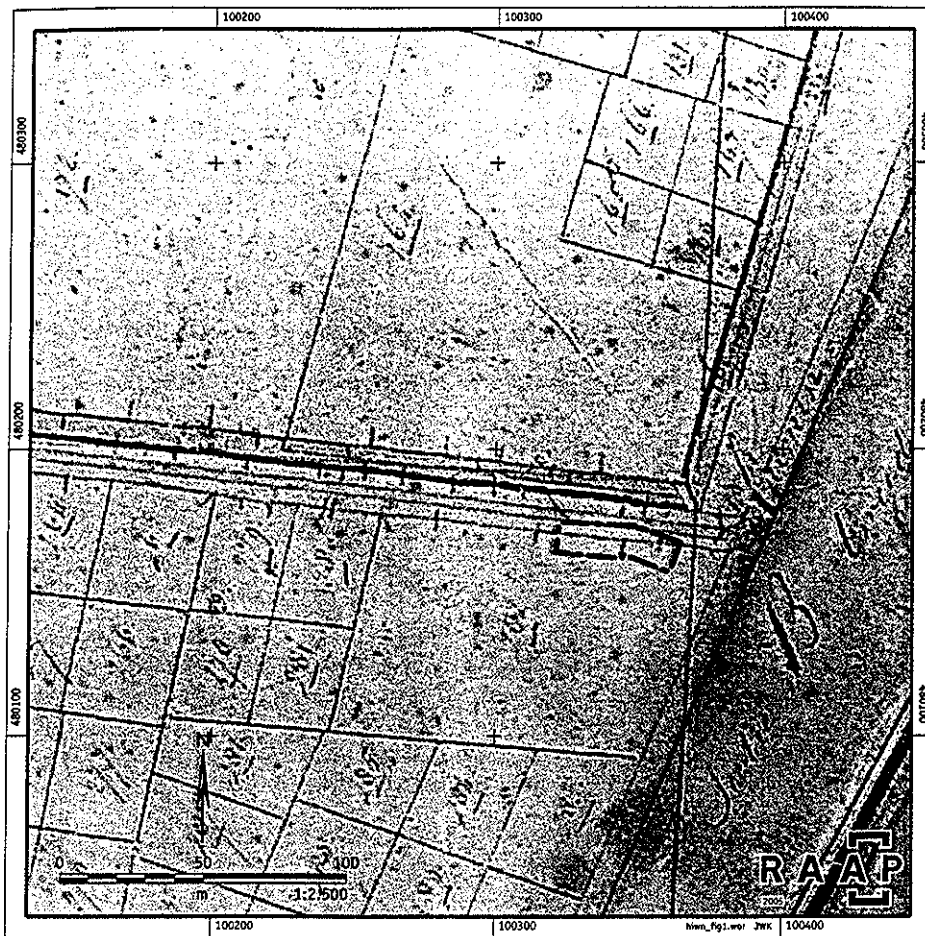
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

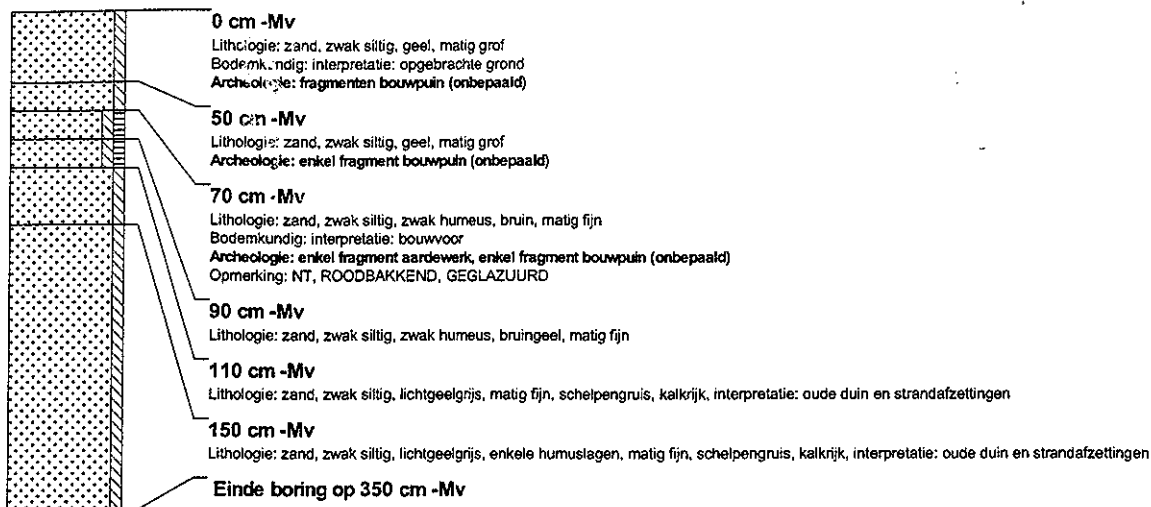
Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Figuur 2. Ligging van het plangebied (onderbroken lijn) en omgeving op de kadastrale minuut uit 1818 (www.dewoonomgeving.nl).

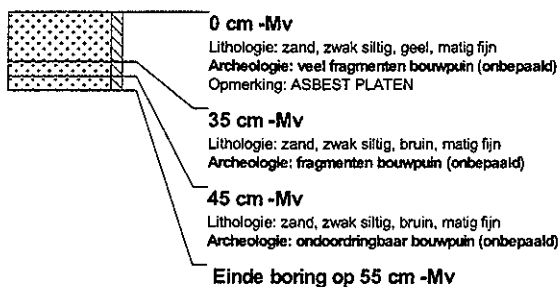
boring: HIWN-1

datum: 10-8-2005, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Hillegom, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP West

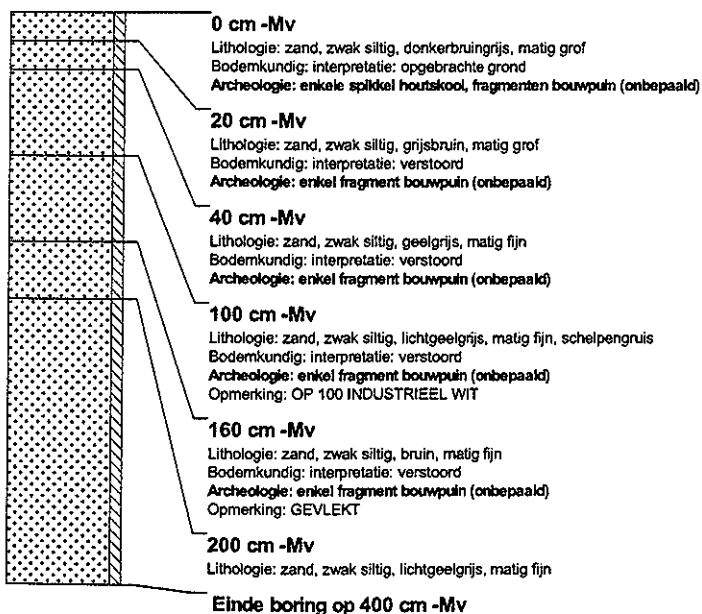
boring: HIWN-2

datum: 10-8-2005, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Hillegom, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP West

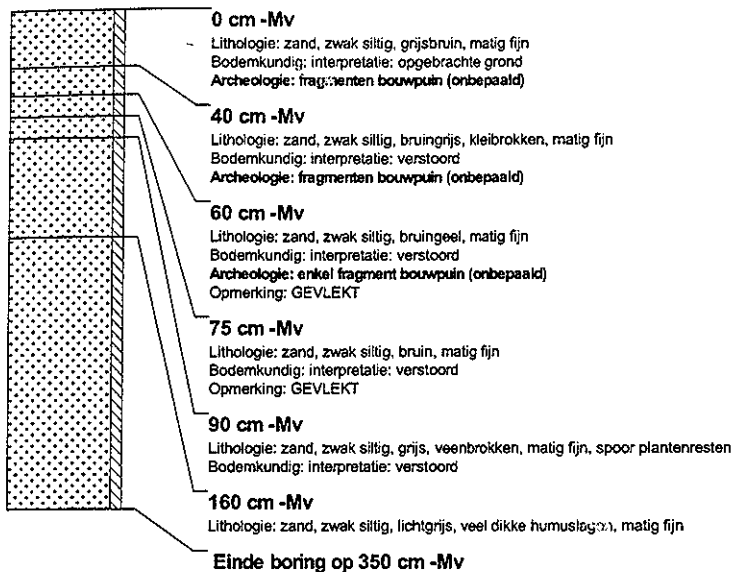
boring: HIWN-3

datum: 10-8-2005, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Hillegom, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP West

boring: HIWN-4

datum: 10-8-2005, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Hillegom, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP West

boring: HIWN-5

datum: 10-8-2005, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Hillegom, opdrachtgever: SAB, uitvoerder: RAAP West

